

P. OVIDI NASONIS

TRISTIVM LIBRI QVINQVE IBIS EX PONTO
LIBRI QVATTVOR HALIEVTICA FRAGMENTA

RECOGNOVIT
BREVIQVE ADNOTATIONE CRITICA INSTRVXIT

S. G. OWEN
AEDIS CHRISTI ALVENS

OXONII
E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO

SIGLA

Θ = fragmenta Trevirensia, saec. x

L = Laurentianus, olim Marcianus 223, saec. xi

A = Marcianus Politiani hodie deperditus, saec. fortasse xi

G = Guelferbytanus Gud. 192, saec. xiii

H = Holkhamicus, saec. xiii

P = Palatinus (Vaticanus), saec. xv

V = Vaticanus 1606, saec. xiii

Γ = codicum AGHPV consensus

ω = reliqui codices praeter ΘLΓ aut omnes aut permulti

5 = reliquorum codicum praeter ΘLΓ nonnulli

obligor, ut tangam Laevi fera litora Ponti;
 quodque sit a patria tam fuga tarda, queror.
 nescioquo videam positos ut in orbe Tomitas,
 85 exilem facio per mea vota viam.
 seu me diligitis, tantos conpescite fluctus,
 pronaque sint nostrae numina vestra rati;
 seu magis odistis, iussae me advertite terrae:
 supplicii pars est in regione mei.
 90 fert (quid hic facio?) rapidi mea carbasa venti:
 Ausonios fines cur mea vela volunt?
 noluit hoc Caesar. quid, quem fugat ille, tenetis?
 aspiciat vultus Pontica terra meos.
 et iubet et merui; nec, quae damnaverit ille,
 95 crimina defendi fasque piumque puto.
 si tamen acta deos numquam mortalia fallunt,
 a culpa facinus scitis abesse mea.
 immo ita, si scitis, si me meus abstulit error,
 stultaque, non nobis mens scelerata fuit,
 100 quod licet et minimis, domui si favimus illi,
 si satis Augusti publica iussa mihi,
 hoc duce si dixi felicia saecula, proque
 Caesare tura piis Caesaribusque dedi,
 si fuit hic animus nobis, ita parcite divi:
 105 si minus, alta cadens obruat unda caput.
 fallor, an incipiunt gravidae vanescere nubes,
 victaque mutati frangitur unda mari?
 non casu, vos sed sub condicione vocati,
 fallere quos non est, hanc mihi fertis opem.
 110

83 Laevi . . . Ponti verbum solenne (6 Εὐδρυμαί Πόντος); cf. *Et-
 wald. Kr. B.* p. 60 84 tam 5: iam Γω 86 exul iens censor in *The
 Athenaeum*, 1890. p. 183 90 mei *Canonicius Lat.* 1: mori Γω
 92 vident 5 96 fasque piumque 5 99 post ita *distinguitur*; cf. v.
 3-53 100 mens nobis non ω 101 quod licet et Γ5: quod licet
 e *AHPV* ω: quamlibet e 5 104 piis Γ5: plus 5 109 nec uos 5

III

Cum subit illius tristissima noctis imago,
 qua mihi supremum tempus in urbe fuit,
 cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui,
 labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
 iam prope lux aderat, qua me discedere Caesar
 5 finibus extremae iusserat Ausoniae.
 nec spatium nec mens fuerat satis apta parandi:
 torpuerant longa pectora nostra mora.
 non mihi servorum, comites non cura legendi,
 non aptae profugo vestis opisve fuit.
 10 non aliter stupui, quam qui Iovis ignibus ictus
 vivit et est vitae nescius ipse suae.
 ut tamen hanc animi nubem dolor ipse removit,
 et tandem sensus convaluere mei,
 alloquor extremum maestos abiturus amicos,
 15 qui modo de multis unus et alter erat.
 uxor amans flentem flens acrius ipsa tenebat,
 imbre per indignas usque cadente genas.
 nata procul Libycis aberat diversa sub oris,
 nec poterat fati certior esse mei.
 20 quocumque aspiceres, luctus gemitusque sonabant,
 formaque non taciti funeris intus erat.
 femina virque meo, pueri quoque funere maerent,
 inque domo lacrimas angulus omnis habet.
 si licet exemplis in parvis grandibus uti,
 25 haec facies Troiae, cum caperetur, erat.
 iamque quiescebant voces hominumque canumque,
 Lunaque nocturnos alta regebat equos.
 hanc ego suspiciens et ad hanc Capitolia cernens,
 quae nostro frustra iuncta fuere Lari,
 30

III 4 nunc VS: tunc *AGHP* ω 5 qua ω: cum *AGHV*; cf. *Enn.*
Ann. 383 *Kahlen* 7 fuerat nec mens 5 9 comitis 5 16 erant ω
 25 paruo AS 29 ad hanc Γ: ab hac ω

'numina vicinis habitantia sedibus,' inquam,
 'iamque oculis numquam templa videnda meis,
 dique relinquendi, quos urbs habet alta Quirini,
 este salutati tempus in omne mihi.
 et quamquam sero clipeum post vulnera sumo,
 attamen hanc odiis exonerate fugam,
 caelestique viro, quis me deceperit error,
 dicite, pro culpa ne scelus esse putet.
 ut quod vos scitis, poenae quoque sentiat auctor,
 placato possum non miser esse deo.'
 hac prece adoravi superos ego: pluribus uxor,
 singultu medios impediēte sonos.
 illa etiam ante Lares passis adstrata capillis
 contigit extinctos ore tremēte focos,
 multaque in adversos effudit verba Penates
 pro deplorato non valitura viro.
 iamque morae spatium nox praecipitata negabat,
 versaue ab axe suo Parrhasis Arctos erat.
 quid facerem? blando patriae retinebar amore:
 ultima sed iussae nox erat illa fugae.
 a! quotiens aliquo dixi properante 'quid urges?
 vel quo festinas ire, vel unde, vide.'
 a! quotiens certam me sum mentitus habere
 horam, propositae quae foret apta viae.
 ter limen tetigi, ter sum revocatus, et ipse
 indulgens animo pes mihi tardus erat.
 saepe 'vale' dicto rursus sum multa locutus,
 et quasi discedens oscula summa dedi.
 saepe eadem mandata dedi meque ipse fefelli,
 respiciens oculis pignora cara meis.
 denique 'quid propero? Scythia est, quo mittimur,' inquam,
 'Roma relinquenda est. utraque iusta mora est.

43 lares AHP^{co}: aras GV⁵ HP⁵: attacta V: prostrata ^{co} 44 aeternos GHPV 5a festines
 5; sed vide Ehwald ad Met. x. 637

uxor in aeternum vivo mihi viva negatur,
 et domus et fidae dulcia membra domus,
 quosque ego dilexi fraterno more sodales,
 o mihi Thesea pectora iuncta fide!
 dum licet, amplectar: numquam fortasse licebit
 amplius. in lucro est quae datur hora mihi.
 nec mora, sermonis verba imperfecta relinquo,
 conplectens animo proxima quaeque meo.
 dum loquor et flemus, caelo nitidissimus alto,
 stella gravis nobis, Lucifer ortus erat.
 dividor haud aliter, quam si mea membra relinquam,
 et pars abrumpi corpore visa suo est.
 sic doluit Mettus tunc cum in contraria versos
 ultores habuit proditionis equos.
 tum vero exoritur clamor gemitusque meorum,
 et feriunt maestae pectora nuda manus.
 tum vero coniunx umeris abeuntis inhaerens
 miscuit haec lacrimis tristia verba meis:
 'non potes avelli. simul hinc, simul ibimus:' inquit,
 'te sequar et coniunx exulis exul ero.
 et mihi facta via est, et me capit ultima tellus:
 accedam profugae sarcina parva rati.
 te iubet e patria discedere Caesaris ira,
 me pietas. pietas haec mihi Caesar erit.'
 talia temptabat, sicut temptaverat ante,
 vixque dedit victas utilitate manus.
 egredior, sive illud erat sine funere ferri,
 squalidus inmissis hirta per ora comis.
 illa dolore amens tenebris narratur obortis
 semianimis media procubuisse domo:
 utque resurrexit foedatis pulvere turpi
 crinibus et gelida membra levavit humo,

75 Mettus Salmasius: metius codd. duo: Priamus T^{co}, quod tustur
 Ellis, Milanges Boissier, p. 185 80 dicta 5: suis 5 85 a 20

se modo, desertos modo complorasse Penates,
nomen et erepti saepe vocasse viri,
nec gemuisse minus, quam si nataeque virique
vidisset structos corpus habere rogos,
et voluisse mori, moriendo ponere sensus,
respectuque tamen non periisse mei.
vivat, et absentem, quoniam sic fata tulerunt,
vivat ut auxilio sublevet usque suo.

IV

TINGITUR oceano custos Erymanthidos ursae,
aequoreasque suo sidere turbat aquas.
nos tamen Ionium non nostra findimus aequor
sponte, sed audaces cogimur esse metu.
me miserum! quantis increscunt aequora ventis,
erutaque ex imis fervet harena fretis.
monte nec inferior prorae puppique recurvae
insilit et pictos verberat unda deos.
pineae texta sonant pulsu, stridore rudentes,
ingemit et nostris ipsa carina malis.
navita confessus gelidum pallore timorem,
iam sequitur victus, non regit arte ratem.
utque parum validus non proficientia rector
cervicis rigidae frena remittit equo,
sic non quo voluit, sed quo rapit impetus undae,
aurigam video vela dedisse rati.
quod nisi mutatas emisit Aeolus auras,
in loca iam nobis non adeunda ferar.

97 virique GHV: meumque AS. nataeque meumue S 100 ut
Salmasius: et codd.
IV 5 increscunt A²GHPV: me crescunt A: nigrescunt 6 fretis
AG(1)HP: uadis V 7 puppie GH: puppie V 9 pulsu Roth-
maler: pulsi codd.; cf. Ehwald, Krit. Beitrage, p. 67 10 ad-
gemit 10

nam procul Illyriis laeva de parte relictis
interdicta mihi cernitur Italia.
desinat in vetitas quaeso contendere terras,
et mecum magno pareat aura deo.
dum loquor, et timeo pariter cupioque repelli,
increpuit quantis viribus unda latus!
parcite caerulei, vos parcite numina ponti,
infestumque mihi sit satis esse Iovem.
vos animam saevae fessam subducite morti,
si modo, qui periit, non periisse potest.

V

O MIHI post ullos numquam memorande sodales,
et cui praecipue sors mea visa sua est;
attonitum qui me, memini, carissime, primus
ausus es alloquio sustinuisse tuo,
qui mihi consilium vivendi mite dedisti,
cum foret in misero pectore mortis amor.
scis bene, cui dicam, positus pro nomine signis,
officium nec te fallit, amice, tuum.
haec mihi semper erunt imis infixae medullis,
perpetuusque animae debitor huius ero:
spiritus et vacuas prius hic tenuandus in auras
ibit, et in tepido deseret ossa rogo,
quam subeant animo meritorum obliviae nostro,
et longa pietas excidat ista die.
di tibi sint faciles, et opis nullius egentem
fortunam praestent dissimilemque meae.

93 sic GHV: timeo cupio nimiumque V: cupio pariter timeoque
AP 95 parcite numina I: saltem n. 100
V: nullos umquam P Madvig, Ehwald, Symb. i, p. 9; sed cf. v.
1. 67: Tibull. ill. 12. 9 2 et I: 0 11 et GL: in HL²V
hic A 100: hic tenuandus I²: hic euandus L: extenuandus S 15 et
opis I 100 sisui L unde tibi di Ehwald